

**Annotatie bij EHRM 13 juli 2012 (Raëlien / Zwitserland), *NJ*, 2014, nr. 319, p. 4074-4075.
E.J. Dommering**

1. In Zwitserland is een beweging actief die luistert naar de naam van de oprichter Raël en die het onderwerp vormt van deze procedure. Raël heeft, volgens de website van de gelijknamige beweging (Nederlandstalige versie, dus kennelijk heeft de beweging ook volgelingen in Nederland), in de ochtend van 13 december 1973 bij een bezoek aan het vulkanische park in Centraal Frankrijk een ingrijpende ervaring gehad. Hij heeft daar namelijk te midden van de uitgebluste vulkaankrateren een buitenaards wezen ontmoet dat hem precies uit de doeken heeft gedaan hoe de wereld in elkaar stak en hoe deze zich ontwikkelde volgens de lijnen van de ‘Intelligent Design.’ Na nog enige ontmoetingen met dit wezen in dezelfde vulkanische setting aanvaardde Raël de hoge opdracht om de mensheid te informeren over inhoud en ontwikkeling van dit grandioze ontwerp en om de mensheid voor te bereiden op de komst van hun buitenaardse scheppers, de Elohim. Hij gaf daarvoor zijn baan als autojournalist op. Eén van de leerstukken die hij is gaan uitdragen, dat ook in deze zaak herhaaldelijk ter sprake komt, is de Geniocratie, waarin onder meer wordt bepleit de mensheid op een hoger intellectueel plan te brengen door het klonen van embryo’s. Ook ontwikkelde hij allerlei gedachten over seksualiteit. In de procedure is sprake van het propageren van pedofilie, maar dat heb ik op de website niet kunnen vinden. Wel dat Raël een boek heeft geschreven over *Sensuele Meditatie* (dat ook in dit verband in de procedure wordt geciteerd) en dat kan natuurlijk van alles zijn. Het Raëlianisme vertoont verwantschap met andere bewegingen die de eschatologieën van de officiële godsdiensten mengen met science fiction-achtige mythologieën en daar omheen eigen rituelen en profetische teksten draperen. Deze bewegingen mengen elementen uit de wetenschap met elementen uit het geloof.
2. Het geschil gaat over de beslissing van de kantonale autoriteiten in Neuchâtel aan de beweging geen vergunning te willen geven voor een postercampagne met posters die met grote gele letters een bericht van buitenaardse wezens aankondigden en door een duidelijk zichtbare verwijzing de aandacht op haar website vestigden. Eigenlijk draait het in de zaak vooral om het laatste. De Grand Chamber acht de klacht van schending van artikel 10 EVRM door het niet toelaten van posters in de openbare ruimte, ongegrond. Maar het spat uiteen in een nipte meerderheid van negen voor afwijzing (waaronder de Nederlandse rechter Myjer) en een nipte minderheid van acht tegen afwijzing. De leidende dissenting opinion van zeven rechters wordt aangevoerd door de Belgische liberal in het Hof, Tulkens (thans niet meer in het Hof), ondersteund door een dissenting opinion van maar liefst 15 pagina’s inclusief 75 noten van Pinto de Albuquerque (een vorm van ‘dissenting’ waar je je niet populair mee maakt in het Hof).

3. De afwijzing (en het verschil van mening binnen het Hof) lijkt te berusten op de margin of appreciation die een geval als dit aan de nationale staat wordt gelaten (waarover straks), maar raakt mijns inziens een veel fundamenteeler punt, namelijk het via de u-bocht van de openbare ruimte reguleren van de inhoud op internet. Laten we daarvoor nog eens naar de casus kijken. Bij de nationale rechters is voornamelijk gediscussieerd over wat er nu precies op de website van de Raëliërs gebeurde, een bezoek waartoe de poster immers stimuleerde. Daar werd volgens de rechters het klonen van baby's aanbevolen (zeker door verwijzing op die site naar weer een andere site Clonaid), een overal en ook in Zwitserland verboden handeling, maar ook pedofilie gepropageerd. In de overwegingen 68 en 69 gaat de Grand Chamber mee met de overweging van de Kamer dat de website essentieel is. In overweging 68 zegt het Hof dat de Conventie in het licht van de huidige omstandigheden moet worden geïnterpreteerd (de zogenaamde dynamische verdragsinterpretatie) en dat 'daarom de Kamer (terecht) de opvatting was toegedaan dat de website in de beschouwingen moest worden betrokken, omdat, aangezien de site toegankelijk was voor iedereen, inclusief minderjarigen, het effect van de posters op het algemene publiek was dat het bezoek van de website vermenigvuldigd werd.' De Grand Chamber stelt in overweging 69 vast dat de poster tot doel had de aandacht van het publiek op de website te vestigen. 'Het zou dus onlogisch zijn als het EHRM alleen naar de poster zou kijken, en, indien noodzakelijk, net als de nationale rechters niet ook de inhoud van die website zou onderzoeken.'
4. De dissenting opinion van Tulkens c.s. keert zich, mijns inziens terecht, tegen deze redenering. In overweging 9 prikt het de redenering door dat het posterverbod proportioneel zou zijn (zoals de nationale rechters en impliciet ook het EHRM oordeelden), omdat er andere uitingsmogelijkheden over blijven zoals het internet. Het verbod van de poster was immers voornamelijk gebaseerd op de stimulering van het bezoek aan de internetwebsite van de beweging! Maar scherper is nog overweging 11 van de opinie: 'Het is moeilijk te accepteren dat een legale vereniging die een website onderhoudt die niet verboden is, verhinderd zou kunnen worden haar ideeën via posters in de openbare ruimte te propageren door posters die op zichzelf ook niet onrechtmatig zijn.' En ik voeg er aan toe: dat komt neer op regulering van de inhoud van het internet door buiten het internet gelegen barrières op te werpen voor de toegang tot specifieke websites, die je kennelijk met andere legale en bestuurlijke instrumenten niet kunt verbieden. Want er is in nationale instanties wel veel gezegd over vermeende verboden handelingen waartoe de site (en de site waar naar wordt verwezen) zou aanzetten, maar kennelijk was het materiaal toch onvoldoende hard om tegen de site of de vereniging zelf op te treden.
5. In overweging 72 zet de nipte meerderheid van de Grote Kamer uiteen wat zij de belangrijke overwegingen van de Kamer in eerste instantie vindt en die zij daarom overneemt. Ik paraphraseer: 1. De Raëliërs website waar de poster naar verwees, verwees op haar beurt naar een site Clonaid die kloningdiensten aanbood en waar zelfs in 2003 (in deze periode speelde de zaak) de geboorte van de eerste gekloonde baby werd aangekondigd; 2. Een Zwitsers bestuursrecht had in een geschil waarin de beweging partij was een mogelijk seksueel misbruik met minderjarigen vastgesteld; 3. De

propaganda voor Geniocratie en de daarmee verbonden kritiek op de democratie was in strijd met de openbare orde, veiligheid en moraal; 4. De feitelijke vaststellingen en overwegingen met betrekking tot de punten 1 t/m 3 behoren tot de margin of appreciation van de bestuurlijke en rechterlijke autoriteiten in Zwitserland. Dit brengt mij op de ruime margin of appreciation die het Hof in deze zaak hanteert omdat het zou gaan om een kwestie van geloof, moraal en commercie, zaken waar het Hof volgens vaste jurisprudentie liever van afblijft.

6. De reden waarom het Hof dit doet vinden we (onder aanhaling van alle precedentes in de overwegingen 60 en 61) in overweging 62. Daar stelt het vast dat het uitdragen van de boodschap van 'buitenaardsen' waarvoor de poster (en dus: de site) de aandacht vroeg een vermeende ('supposedly') religieuze connotatie had en alleen incidenteel naar sociale en politieke ideeën verwees. Het is bovendien 'closer to commercial speech than to political speech *per se*', omdat het de bedoeling is zieltjes te winnen ('a proselytising function'). De overweging betreffend de religieuze connotatie is een overweging waar religieus geïnspireerde politieke partijen niet blij mee zullen zijn. En alle politieke partijen moeten zich zorgen maken over de toevoeging 'political speech *per se*', omdat wel eens zou kunnen betekenen dat oproepen om lid te worden van een politiek partij buiten de boot van de sterke bescherming van politieke uitingen zouden kunnen vallen omdat ze dichterbij adverteerders liggen. '(Vermeende) Context' en 'per se': dat zijn bovendien vage termen die onzekerheid omtrent de grenzen scheppen en die daardoor een hoog 'chilling effect' hebben.
7. Al met al acht ik de beslissing van de meerderheid onjuist. Wat doorklinkt in deze beslissing (en de dissenting opinion van Tulkens c.s. verwoordt dat aan het slot) is dat de afkeer van de inhoud van de boodschap van de Raëliërs leidend is geweest in de beslissing van de meerderheid van het Hof. Ik dacht dat de jurisprudentie van het Hof dat soort inhoudelijke appreciaties beoogde te vermijden.